

Till: Folkbildningsrådet

Studiefrämjandets yttrande över Folkbildningsrådets förslag till nytt statsbidragssystem

Ambitionen att söka en fördelningsmodell som baseras på kvalitet är lovvärd. Vi inser att en del arbete kvarstår för att föreslaget statsbidragssystem ska möta dess utgångspunkter och tänkta konsekvenser. Studiefrämjandet vill konstruktivt medverka till en fortsatt bra process genom att lämna följande synpunkter.

Utöver enskilda synpunkter vill Studiefrämjandet särskilt lyfta fram tre fundamentala förutsättningar för studieförbundens statsbidragsberättigade folkbildningsverksamhet vilka förslaget enligt vår mening behöver reda ut:

Öppen verksamhetsredovisning

Statsbidragsberättigad folkbildning verkar inom vad som benämns självförvaltningsmodellen. Den innebär att staten inte styr folkbildningen men anger syftena med stödet till folkbildningen. Denna frihet förutsätter tillit. Tilliten förutsätter öppenhet.

Studieförbundens förmåga att ta ansvar i ett tillsatsbaserat bidragssystem fordrar att studieförbunden transparent redovisar hur medlen används och vilken verksamhet som de anordnar med stöd av statsbidraget. Det är en förutsättning för att återupprätta det förtroende för studieförbunden som stundtals utsatts för påfrestningar. Folkbildningsrådets ökande kontroller leder inte med självklarhet till kvalitet. Ökad kontroll leder inte med självklarhet till ökad kvalitet. Det handlar snarare om att komma till rätta med bakomliggande orsaker och drivkrafter till felaktigheterna. Kontrollerna kan inte heller ersätta att studieförbunden själva tar ansvar för att vara transparenta. Det behövs dessutom att Folkbildningsrådet kräver transparens.

Vad anordnarskap egentligen innebär

När studieförbund samverkar med organisationer har det ibland hänt att organisationernas folkbildningsverksamhet rapporterats som, om den vore av studieförbundet anordnad, statsbidragsberättigad folkbildningsverksamhet. Denna konsekvens av att innebörden av anordnarskap, särskilt vid samverkan, inte tydliggjorts har öppnat för vida tolkningar av detta statsbidragsvillkor. Något som tyvärr ibland lett till att studieförbund agerat felaktigt.

Hur statsbidraget får användas

Statsbidraget ska användas av studieförbundet för dess kostnader för sin verksamhet.

Att det i förslaget fortfarande råder otydlighet om och när studieförbundet kan ersätta andras eventuella kostnader för studieförbundets folkbildningsverksamhet är otillfredsställande. Detta eftersom undermåligt anordnarskap och vidlyftig kostnadsersättning, på grund av otydliga statsbidragsvillkor har, enligt vår mening, varit den bakomliggande orsaken till i princip alla exempel på granskningsärenden och felaktigstatsbidragsanvändning.

Eftersom flera frågetecken kvarstår¹ känns modellen delvis ofärdig² vilket gör den svår att kommentera. Detta till trots vill Studiefrämjandet lämna följande medskick till fortsatt beredning av förslaget.

1. Nuvarande bidragssystemets brister.

För att komma till rätta med nuvarande systems avigsidor behöver en grundläggande analys göras avseende bakomliggande orsaker till felaktig statsbidragsanvändning. Att nuvarande bidragsmodell upplevs dysfunktionell menar vi har två grundorsaker.

Den första är att innebörden av begreppet anordnarskap aldrig har klarlagts.

Detta gäller särskilt anordnarskap i verksamhet vid samverkan. Studieförbunden har gjort sina egna tolkningar vilket lett till olika tillämpningar. Vad innebär till exempel, ett *reellt* anordnarskap till skillnad från ett *formellt*?

Nu görs ett försök att lösa problemet genom att byta begrepp samt exkludera föreningsinterna kulturprogram trots att frågan egentligen är hur studieförbund kan hävda ett reellt anordnarskap för dessa. Något som varit möjligt genom att begreppet aldrig preciserats. Vi ser det som en möjlighet att de skrivningar som finns i förordning, propositioner och tidigare studieförbundsgemensam överenskommelse³ nu används som en grund för ett tydliggörande i förslag till nytt bidragssystem.

Den andra grundorsaken gäller tydlighet avseende hur statsbidraget får användas.

Är det till exempel förenligt med statsbidragsvillkoren att ersätta samverkansparts hyreskostnad för deras lokaler? I förslaget står: *"För organisationer med en stor andel folkbildningsmässig verksamhet ansvarar studieförbundet för en rimlighetsbedömning av vad som kan finansieras med statsbidrag."* Statens stöd till folkbildningen är avsett för studieförbundens folkbildningsverksamhet, inte till att finansiera samverkansparts "folkbildningsmässiga verksamhet". I folkbildningspropositionen (2005/06:192) uttrycks tydligt att statsbidraget inte får användas till en verksamhet i största allmänhet; *"Statsbidraget får inte fungera som ett allmänt verksamhets- eller organisationsstöd, som kan användas av föreningar och organisationer för att finansiera den egentliga verksamheten."*

I förslaget till nytt bidragssystem har ovan beskrivna fundamentala förutsättningar för studieförbundens verksamhet inte tydliggjorts tillräckligt. Vi ser i stället en risk i att de blir än mer otydliga, något som riskerar leda till fortsatt olika tillämpning av statsbidragsvillkoren och försvårar möjlighet till likvärdig uppföljning. Därmed ökar även risken för felaktig statsbidragsanvändning.

2. Ett paradigmskifte?

I förslaget hävdas följande: *Utgångspunkten måste därför vara en modell som bygger på folkbildningsaktörernas egna mål och prioriteringar – en fri och frivillig studieförbundsverksamhet förväntas leda till att statens motiv för att stödja den uppnås. Statens syften med bidraget ses som ett önskat resultat på nivån samhällseffekter, och inte som en styrning av studieförbunden som organisationer eller deras verksamhet vare sig till form eller innehåll. S3⁴.*

Men förordningen är tydlig: Statsbidragsberättigad folkbildningsverksamhet är den som är i linje med statens syften med stödet: *7 § För att statsbidrag ska lämnas för en verksamhet ska verksamheten ha den inriktning som anges i 1 §.*

Förordning (2015:218) anger således ramen för vilken folkbildning som är statsbidragsberättigad. Förslaget kan ge inryck av ett paradigmskifte genom ett försök till förskjutning i orsaksambanden där statens syften med stödet till folkbildningen, upphöjs till verksamhetens resultat.

¹ Se Bilaga 1. Oklarheter

² Se Bilaga 2. Exempel på vad som återstår innan förslaget är helt klart.

³ Riktlinje för anordnarskapet, antagen av Folkbildningsförbundets styrelse den 9 december 2008

⁴ S= Remisskrivelsen sidan X.

3. Likvärdighet?

Ett komplext⁵ bedömningssystem med gemensamma respektive studieförbundsspecifika indikatorer som, enligt förslaget, ska ligga till grund för ett förslag till fördelning vilket görs av en bedömarpanel innebär en spännande utmaning för studieförbunden att visa på verksamhetens samhällsnytta. Frågan är dock om det samtidigt kan innebära en risk för oenhetliga bedömningar?

Även vid sanktionering och reglering av utbetalat statsbidrag vid eventuell felaktig statsbidragsanvändning kan det finnas risk för bristande likvärdighet då Folkbildningsrådet, om vi förstått förslaget rätt, överlåter åt Bedömarpanelen att avgöra huruvida felaktigheter ska resultera i förslag om minskad bidragsandel.

Man kan inte bortse från att ett system baserat på bedömningar samtidigt kan innebära en risk för subjektivitet med bristande likvärdighet i såväl handläggningen och beredning av underlag, såväl som vid bedömning.

4. Transparens?

Behovet av transparens och öppenhet har påtalats i flera olika sammanhang:

- Erik Amnås rapport *När tilliten prövas* avslutas med följande:

*Sannolikt kommer felsteg att begås även framöver – i fler än ett studieförbund. Inte ens en aldrig så långt driven kontroll kan förhindra det. Men självförvaltningsorganen – Folkbildningsrådet och studieförbunden – måste utveckla sina egna styrsystem. De bör **leverera en mer transparent redovisning**, granskning, kvalitetssäkring och sanktionering. Då kan de ge ett bättre underlag för den prövning av tilliten som av allt att döma kommer att intensifieras med globalt växande terrorhot och ökad religiös intolerans. Visst förutsätter friheten tillit. Men tillit förutsätter öppenhet.*

- I regeringens riktlinjer för folkbildningsrådet [2021](#), [2022](#) och [2023](#) betonas att Folkbildningsrådet måste verka för en **transparent redovisning av användningen av statsbidraget**.

- I Riksrevisionens granskningsrapport [Statsbidraget till studieförbunden – kontroll och uppföljning \(RiR 2022:20\)](#) Riksrevisionens bedömning är att såväl kontrollen av, som **transparensen i, hur statsbidraget hanteras och används av studieförbunden behöver stärkas väsentligt**.

I förslaget saknas konkreta tankar om hur det nya systemet och dithörande arbetssätt ska säkra den transparens avseende studieförbundens arbetssätt, vilken är en förutsättning för den tillit som är absolut förutsättning för det förtroende självförvaltningsmodellen vilar på. Studiefrämjandets *Tillitsmodell* för egenkontroll, verksamhetsutveckling och uppföljning för att visa hur verksamhet bedrivs, är ett kompletterande verktyg som kan fylla ovan angivet behov av transparens gentemot bidragsgivare och allmänhet.

5. Utmaningen i att mäta och fördela efter kvalitet

Ambitionen att söka finna ett sätt att fördela resurser efter kvalitet är lovvärd. Förhoppningsvis leder den till att studieförbunden än mer anstränger sig för att nå prioriterade målgrupper och tar sig an viktiga samhällsutmaningar.

Förslaget från Folkbildningsrådet är därför en god ansats även om det finns många otydligheter vad gäller hur kvalitet ska mätas. Här är ett stort och viktigt jobb att göra.

Värt att påminna om är den tveksamhet Folkbildningsrådet redan tidigare gett uttryck för: "Folkbildningsrådet uttryckte sin tveksamhet till resursfördelningsmodeller som helt bygger på kvantifiering av kvalitativa element då det kan leda till en önskad likriktning och alltför detaljerade och svåröverskådliga bidragsmodeller."⁶

⁵ Se Illustration i bilaga 3

⁶ [Folkbildningsrådet utvärderar No 3 2013](#)

Studieförbundens tidigare befarande blir nu åter aktuell: ” Studieförbundens representanter [...] uttryckte en rädsla för att det skulle leda till en rättsosäker situation med en subjektiv bedömning av kvaliteten i studieförbundets verksamhet och arbetsätt. [...] Problemet med kvalitativa element är att det antingen är en bedömningsfråga eller så måste du kvantifiera kvalitativa element.”⁷

Med detta sagt är vi i grunden positiva till och angelägna om den ambition vi läser in i förslaget fördelningssystem. Samtidigt vill vi påtala risken för oönskade drivkrafter i systemet om de kvalitativa kriterierna använder kvantitativa indikatorer. Kan det innebära oönskade drivkrafter i systemet.

6. Möjliga konsekvenser

Som vi framfört i tidigare inspel är det viktigt att förslaget kompletteras med en grundlig riskanalys och ”stresstest”. I vår analys av förslaget har vi identifierat ett antal möjliga effekter utöver de som anges i remisskrivelsen:

Frysning av bidragsandelar

En trolig konsekvens av förslaget system är en frysning av statsbidraget under ett antal år eftersom beslutade ingångsvärden inte kommer att omprövas utan endast justeras efter Bedömarpanelens eventuella yttrande om förändring av bidragsandelar. En fördel är att det skapar planeringshorisont och möjlighet till långsiktiga satsningar. En nackdel kan vara de minsta studieförbundens svårighet att då växa.

Kvantitativa verksamhetsåtaganden

Studieförbunden ska presentera olika verksamhetsåtaganden och därtill hörande indikatorer. Det finns risk att dessa i praktiken blir förtäckta volymmål där de kvalitativa, och därmed svårbedömda, verksamhetsåtagandena får underordnad betydelse. Om så sker blir det nya systemet i praktiken, bara en krångligare variant av det gamla.

Svårt för andra bidragsgivare att tillämpa samma fördelningslogik

Om volym blir kvar som fördelningsgrund för kommuner och regioner men inte för Folkbildningsrådet uppstår en del frågor. Till exempel var distansverksamheten ska rapporteras. En annan fråga är om Folkbildningsrådet fortsatt tar ansvar för kontroll av att rapporterad verksamhet uppfyller statsbidragsvillkoren. Kommer därmed den omfattande granskningsapparat som nu byggs att fortsätta? Om inte, behöver varje kommun bygga upp en egen granskningsapparat. Om kommuner och regioner inte förmår tillämpa samma fördelningslogik som Folkbildningsrådet finns dessutom risk att den effekt förslaget vill uppnå inte får fullt genomslag.

Kulturprogrammets och studiecirkelnas folkbildningsmässiga syfte kan urholkas

Kulturprogram

Förslaget innebär att kulturprogram måste vara offentliga. Studiecirkelnas syfte är att tillsammans med andra, söka kunskap och utveckla färdigheter. Annan folkbildningsverksamhet syftar till att ge studieförbundet möjlighet att pröva nya former och utveckla nyskapande folkbildningsverksamhet. Kulturprogrammets syfte enligt gällande statsbidragsvillkor, är att ge kulturupplevelser och de ska ha en sådan utformning att de bidrar till att skapa delaktighet, upplevelse och eftertanke. Att betrakta frågan om kulturprogrammets verksamhetsvillkor enbart som rapporteringsteknisk, undergräver deras legitimitet.

Regleringen av kulturprogram må vara behövlig då det inom till exempel äldreomsorgen inte alltid upplevs att studieförbundens engagemang gör skillnad. Likaså lär det finnas exempel på hur studieförbunds rapportering av guidade turer i vissa kommuner omfattar en stor del av kommunbidraget – utan att studieförbundet gör någon egentlig skillnad, utom att möjligen ersätta samverkanspartnern för en del kostnader.

⁷ [Folkbildningsrådet utvärderar No 5 2014](#)

Utifrån Studiefrämjandets horisont löses inte dilemmat med ett svårtillämpbart villkor om att kulturprogram ska vara publika när det egentligen handlar om vad som är reellt anordnarskap och korrekt bidragsanvändning.

Vidare menar förslaget att *"Kulturen i folkbildningen har ett egenvärde. Därför finns det ingen anledning att påbjuda vad kulturprogrammen ska leda till."*

- Vad avses med "kulturen" i citatet, är det ämnesområdet eller verksamhetsformen kulturprogram?
- Dessutom skriver Folkbildningsrådet något motsägelsefullt att: *"...medlen för kulturprogram främst ska användas för att öka delaktighet och mångfald..."*. Här behöver förslaget förtydligas.

Påståendet innebär ett fjärmande från statens fjärde syfte med stödet till folkbildningen. Innebörden av förslaget att slopa formuleringen: "skapa delaktighet, upplevelse och eftertanke" och ersätta det med att kulturen i folkbildningen har ett egenvärde, blir att kulturprogrammen tydligt frikopplas från den övriga folkbildningen.

Och vad blir konsekvensen av att driva tanken: *"Kulturen har ett egenvärde, det finns ingen anledning att påbjuda vad kulturprogrammen ska leda till."*

Vad blir då skillnaden mellan kultur i allmänhet och kultur inom ramen för statsbidragsberättigad folkbildning?

Att öka delaktigheten och mångfalden i kulturprogrammen bör på ett tydligare sätt handla om att studieförbundens deltagare inte enbart ska betraktas som kulturkonsumenter eller passiva mottagare. En statsbidragsberättigad folkbildning bör också erbjuda möjlighet delaktighet genom inflytande över och reflektion kring verksamheten, och därmed också kulturprogrammen.

En fri och levande kultur kan möta samhällsutmaningar som ojämlikhet, diskriminering, utanförskap och bidra till folkhälsa. Därför behöver det vara tydligt att studieförbunden kan fortsätta arrangera kulturprogram också gentemot särskilda målgrupper, och inte endast offentliga sådana i meningen "öppna för alla". Många gånger behöver särskilda målgrupper bjudas in särskilt för att känna sig verkligt välkomna och trygga i det sammanhang vi erbjuder.

Studiecirkel

Förslaget med en verksamhetsform med benämningen "Studiecirkel i kursform" riskerar att släta ut studiecirkelns unika metodik med *tid för reflektion och eftertanke mellan sammankomsterna*. "Folkbildning i kursform" vore ett lämpligare begrepp. Samtidigt är vi tveksamma till denna nya verksamhetsform då den närmar sig uppdragsverksamhet och knappast stärker folkbildningens särart.

Med förhoppning om att dessa synpunkter, såväl som de i våra tidigare inskickade kommentarer till de olika delrapporterna, bidrar till att Folkbildningsrådet kan justera och slutföra förslaget till nytt bidragssystem så att den statsbidragsberättigade folkbildningens legitimitet säkerställs, och betydelsefulla funktion för att stärka och utveckla demokratin tydliggörs.

Med vänlig hälsning

Anna Håkansson
Förbundsordförande

Andrea Rodriguez
Förbundschef

Bilagor

1. Oklarheter med kommentarer
2. Exempel på vad som, enligt remisskrivelse och förslag, återstår för Folkbildningsrådet att göra innan föreslaget bidragssystem är färdigt att implementeras
3. Illustration av komplexiteten i föreslagen fördelningsprocess

Bilaga 1. Oklarheter med kommentarer

- **Demokrati och delaktighet.** F11⁸. ”Studieförbunden erbjuder en verksamhet som tillgängliggjorts för alla.” Vad innebär egentligen ”för alla”? En alternativ formulering kan vara: ”Studieförbunden erbjuder en verksamhet som är tillgänglig för alla.”
”Studieförbunden ska motverka antidemokratisk verksamhet.” Det är viktigt att tydliggöra folkbildningens viktiga roll att vara en motkraft mot antidemokratisk verksamhet, men vem ska tolka vilken verksamhet som är antidemokratisk? Finns det risk för att vi utesluter vissa grupper i stället för att försöka påverka via dialog?
- **Utbildning.** F⁹11. ”Studieförbundens verksamhet ger kompetensutveckling och studiemotivation”. Vad avses här med ”studiemotivation”?
”Studieförbundens verksamhet ger deltagaren generella kompetenser, som kan valideras av studieförbunden.” Som det är skrivet nu kan detta tolkas som ett krav, att det är dessa ej preciserade kompetenser studieförbunden ska erbjuda, samt att det är obligatoriskt att erbjuda validering av dessa kompetenser.
- **Civilsamhälle.** F11 ”Studieförbundens verksamhet ska stödja föreningslivet att fullgöra sina uppgifter och nå sina mål.”. Vad menas egentligen? Ska Statsbidragsberättigad folkbildning framgent reduceras till att vara stödverksamhet för föreningslivet? Folkbildningsanslaget är inte avsett att vara ett föreningsstöd. Det är till för studieförbunds och folkhögskolors verksamhet i enlighet med statens syften med bidraget.
”Studieförbundens folkbildningsverksamhet med civilsamhällets organisationer kan omfatta samverkan om resurser för genomförandet genom lokaler, ledare, utrustning och studiematerial.” F12. Utsagan väcker frågor, både vad gäller anordnarskap och bidragsanvändning. Det behövs en tydlighet avseende hur samverkan, inom ramen för statsbidragsvillkoren, kan gå till och vad som gäller vid risk för dubbla anslag med offentliga medel till samma verksamhet. Det gäller exempelvis vid samverkan med bibliotek och andra offentliga institutioner till exempel region, kommun eller olika myndigheter.
- **Kulturliv.** F12. ”
...kulturella fritidsaktiviteter.” Vad menas?
”Verksamheten innehåller möten mellan professionella och amatörer. Den erbjuder en rikstäckande arbetsmarknad för kulturarbetare och professionella konstnärer. Studieförbundens kulturverksamhet har stor betydelse för de kreativa näringarna.” Detta kan tolkas som att studieförbunden med folkbildningsanslaget ska gynna näringsverksamhet. Vidare är begreppet ”rikstäckande” är oprecist. Vi föreslår att skrivningen omformuleras till: ”Verksamheten innehåller möten mellan professionella och amatörer. Studieförbundens kulturverksamhet kan samverka med de kreativa näringarna.”
- **Arrangör.** F16. Varför används begreppet *arrangör* i stället för anordnare? Vad innebär begreppsförskjutningen konkret?
- ”För **organisationer** med en stor andel folkbildningsmässig verksamhet ansvarar studieförbundet för en rimlighetsbedömning av vad som kan finansieras med statsbidrag.” F16. Vad menas med ”organisationer”? Organisationers ”folkbildningsmässiga verksamhet” är deras egen verksamhet och ska inte finansieras med folkbildningsanslaget. Formuleringen tarvar ett förtydligande.
- **Grundläggande villkor för att erhålla statsbidrag.** F13
”Studieförbundets nationella nivå ska vara en juridisk person.” Andra organisationsformer än ideell förening öppnar för organisationsformer som inte är förenliga med folkbildningens folkrörelsetradition. Förslag till formulering: ”Studieförbundets nationella nivå ska vara en ideell förening. Undantag beslutas av Folkbildningsrådets styrelse.”
”Studieförbundet ska bedriva en bred folkbildningsverksamhet med god geografisk täckning över Sverige”
Här behöver begreppet ”god” preciseras.

⁸ F = Förslag: Statsbidrag till verksamhet i studieförbund sidan X

- **Ansvar för kostnader.** F17

Hela resonemanget bygger på att studieförbundet arbetar med kostnadsersättningar. Eftersom statsbidraget *endast* kan användas av studieförbundet till dess kostnader för *sin* verksamhet måste eventuell kostnadsersättning vara undantag. Systemet med kostnadsersättningar har historiskt varit den främsta underliggande faktorn vid felaktig statsbidragsanvändning. Avsnittet bör omformuleras.

Exempelvis ger formuleringen ”Studieförbundet ska avgöra vad som är skälig kostnad.” fel signaler och öppnar för vitt skiftande tolkningar.

- **Ansvar för pedagogik.** F17.

- ” Studieförbundet har ansvar för planering, genomförande och uppföljning av folkbildningsverksamheten.” Varför har ”på arrangemangsnivå” strukits? Är detta en återgång till den tidigare formuleringen: ”övergripande ansvar”, vilket ströks i villkoren 2020?
- ”... studiecirkel och övriga aktiviteter.” Vad avses med ”övriga aktiviteter”? Behöver tydliggöras.
- ”... alla studiecirkel och andra grupper ...” Vad avses med ”andra grupper”? Behöver tydliggöras.

- **4.2 Verksamhetsformer**

- **Studiecirkel.** F18. ”...ska ha minst tre deltagare inklusive ledaren.” Avses enbart godkända deltagare? Räknas vikarierande ledare som godkänd om hen endast medverkar i enstaka sammankomst?
- **Deltagarna i studiecirkel.** ”Får delta maximalt 480 timmar...”. Avses förbud mot deltagande eller att deltagande utöver 480 timmar inte är bidragsgrundande? (Frågan avser även skrivningen för Annan folkbildningsverksamhet).
- **Studiecirkel i kursform.** ”Ska rikta sig till deltagare som är kortutbildade eller står långt från arbetsmarknaden.” Är det enbart deltagare ur dessa två kategorier som är bidragsgrundande och hur definieras den som ”står långt från arbetsmarknaden”? Eller är det alla deltagare, som rekryterats om det i marknadsföringen angetts att studiecirkeln i kursform riktar sig till dessa två kategorier, som blir bidragsgrundande?
- **Kulturprogram.** 19. Enligt remissförslaget ska kulturprogram vara publikt och därmed öppet för alla samt Kulturprogram som är organisationsinterna eller riktade till särskilt inbjudna kan inte rapporteras. Vad avses med särskilt inbjudna? Kan exempelvis teater riktad till kvinnor inte längre anordnas med stöd av statsbidrag?
I remisskrivelsen använda begreppet ”kulturaktiviteter”. Vad avses till skillnad mot ”Kulturprogram”? Hur avser Folkbildningsrådet att eliminera den av er identifierade risken ”att interna arrangemang påstås vara publika genom en omvänd definition, det vill säga att det inte varit omöjligt för allmänheten att delta.” S8.
- **Bedömarpanel.** F25. En av panelens huvudfrågor är: ”hur relevant är studieförbundets verksamhetsåtagande...” Relevant i förhållande till vad?
I uppräknings av bedömarpanelens huvudfrågor anges kvalitet i den andra och femte frågan. Vad avses här med begreppet *kvalitet*?
- **Distansverksamhet** rapporteras i en lokalavdelning. F27. Frågan är *vilken* lokalavdelning? Detta behöver tydliggöras.
- **Personuppgifter och undantag.** F28. Hur kommer de från personnummerrapportering accepterade undantagen att räknas vid bidragsfördelning?
- **Kommun- och regionbidrag.** S9. Hur bidragsfördelning ska hanteras av 290 kommuner och 12(?) regioner är ingen liten fråga. Hur ska Folkbildningsrådet göra det möjligt att hantera fördelning som fungerar för dessa bidragsgivare utan omfattande administration?

Övriga noteringar och frågetecken

Planmässighet

Enligt Remisskrivelsen skulle det vara en förändring att kravet på planmässighet nu läggs på studieförbundet S7. Detta är fel eftersom nuvarande anordnarskap med krav på pedagogiskt ansvar innebär att studieförbundet, som anordnare, har fullt ansvar för det pedagogiska upplägget samt att dess plan dokumenteras. Alltså inte enbart att

planen finns utan att den fyller sitt främsta syfte vilket är pedagogiskt; en hjälp för gruppen att nå de mål man satt upp för sina studier. Syftet med den dokumenterade planen för verksamhetens genomförande ska vara kvalitet, aldrig en kontrollfunktion. När remissförslaget nu öppnar för färdigutformade planer med motiv att underlätta administrationen i verksamhet som bedrivs på ett planmässigt likartat sätt, finns risken att det snarare blir ett slentrianmässigt sätt. Därmed riskerar en viktig kvalitetsfunktion att ersättas med en ambition att förenkla kontroll.

Det pedagogiska upplägget, och därmed planen, måste alltid utgå från ämne, grupp och deltagare. Detta är en grundbult i folkbildningspedagogiken och svårligen förenligt med centralt utformade uniforma planer.

Kostnadsersättning

Enligt remisskrivelsen har villkoren för kostnadsersättningar har skärpts. S6. Det är tre meningar i förslaget:

- *”Kostnadsersättning får inte ersättas av bidragsförmedling, exempelvis baserad på schabloner såsom omfattningen av verksamheten.*
- *Kostnadsersättning utöver arvode, reseersättning, studiematerial och förbrukningsmateriel får inte ges till privatpersoner.*
- *Oavsett omfattning av kostnadsersättning ska studieförbundet dokumentera hur ersättningen avser folkbildningsverksamhet och kunna uppvisa kvitton eller motsvarande.” F17.*

Skrivningen saknar den tydlighet och skärpa som fordras för en enhetlig och korrekt bidragsanvändning och senare likvärdig uppföljning. Kostnadsersättning ”utöver arvode, reseersättning, studiematerial och förbrukningsmateriel” kan alltså ges till organisationer?

Styrelsens ansvar

”Studieförbundets förbundsstyrelse har ansvar för att varje arrangemang genomförs i enlighet med statsbidragsförordning och villkor.” F13. Bör i stället väl vara: ”Studieförbundets förbundsstyrelse har ansvar för att varje arrangemang, som genomförs med stöd av eller rapporteras som underlag för, statsbidrag, genomförs i enlighet med statsbidragsförordning och villkor.”

Utbildning av anställda och förtroendevalda

Avsnitt 5. Systematiskt kvalitetsarbete och kontroll. F21. Kravet på att årligen utbilda förtroendevalda och avställda har strukits. Varför?

Bilaga 2. Exempel på vad som, enligt remisskrivelse och förslag, återstår för Folkbildningsrådet att göra innan föreslaget bidragssystem är färdigt att implementeras

- ✓ Genom utbildningar och konferenser utveckla målstyrningsmodellen S3
- ✓ Bedriva ett arbete med omvärldsanalys S3
- ✓ Anvisningar till studieförbunden för de olika stegen i kvalitetsbedömningsmodellen. S4
- ✓ Tillsätta bedömarpanel. S4
- ✓ Motverka ökad administration och antal möten genom att begränsa antalet bedömningsvariabler och indikatorer till det nödvändiga. S5
- ✓ Vidta åtgärder för att motsvara högt ställda krav på legitimitet, integritet och handlingskraft hos såväl granskare som beslutsfattare. S5
- ✓ Söka legitimitet hos bidragsgivare för det rimliga i att verksamheten minskar men bidragsnivåerna upprätthålls. S5
- ✓ Färdigställa pågående utredning avseende vilken eller vilka indikatorer för att särskilt bedöma tillgänglighet, som ska användas i fördelningsmodellen. S8
- ✓ Enligt förslaget kan ”flera studieförbund samverka om att med statsbidrag finansiera ett kulturprogram vid större evenemang.” F19. Remisskrivelsen menar att konsekvensen då samma kulturprogram rapporteras av flera studieförbund bör kunna lösas inom ramen för verksamhetsrapportering S8. Hur detta ska lösas återstår för Folkbildningsrådet att reda ut. Likaså om detta gör att samlad statistik över totalt antal anordnade kulturprogram kan komma att överstiga den reella.
- ✓ Utarbeta anvisningar för redovisning av utförda revisionsinsatser och efterkontroller. F22
- ✓ Utarbeta anvisningar för självvärdering av verksamhetsutfall efter avslutat verksamhetsår. F22
- ✓ Utvärderingar: Därtill behövs utvärderingar såväl av enskilda studieförbunds insatser som inom tematiska områden med direkt anknytning till fördelningsmodellen. Dessa utvärderingar förväntas bidra till kunskap om hur god folkbildning blir till, om folkbildningens effekter och om dess värde för deltagare och samhälle. S3
- ✓ Tydliga principer för återtag vid felaktig statsbidragsanvändning. ”Vi kommer säkert att hitta ett sätt att sanktionera vid det tillfället men framför allt kommer det att få effekt framåt. Om man inte sköter sig kommer det att märkas i det statsbidrag som man får framåt. Det här är ett system som jag tror medför at studieförbund faktiskt måste skärpa sig ordentligt för om man missköter sig på ett sådant sätt att den här bedömarpanelen tycker att här måste vi sänka andelen så är det något som påverkar tre år framåt. Sanktionerna kan bli både att det påverkar kommande bidragsfördelning och återtag.” Utsaga av Folkbildningsrådets företrädare vid Studieförbunden i samverkans webinarium den 17 januari 2023
- ✓ I 2023 års villkor omfattar avsnittet om hur verksamhet ska redovisas (paragraf 7) sju sidor. I förslaget är det nedkortat till en och en halv sida med formuleringen: ”Folkbildningsrådet meddelar årligen anvisningar för vilka uppgifter som ska ingå i rapporteringen, samt datum för rapporteringen” F27.

Bilaga 3. Illustration av komplexiteten i föreslagen fördelningsprocess

	Text ur förslag till nytt statsbidragssystem.
Inför bedömningen ska studieförbundet ta fram ett bidragsunderlag i form av ett verksamhets åtagande för en kommande treårsperiod. Underlaget ska bygga på:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Folkbildningsrådets och studieförbundets egen omvärldsanalys och risk- och sårbarhetsanalys för kommande år. 2. Beskrivning av hur studieförbundet självständigt och profilerat ansluter till de indikatorer, målbilder och behovsområden som Folkbildningsrådet tagit fram i dialog med studieförbunden. 3. Självvärdering av måluppfyllelse för pågående treårsperiod. 4. Verksamhetsmål. 5. Ett eller flera strategiska profilområden.
FBR gör ett bedömningsunderlag baserat på verksamhetsåtagandet plus fem ytterligare parametrar.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Studieförbundens verksamhetsåtaganden. 2. Folkbildningsrådets omvärldsanalys. 3. Resultatet av uppföljningar. 4. Resultatet av utvärderingar. 5. Risk- och sårbarhetsanalys. 6. Verksamhets- och deltagarstatistik
Verksamhetens om-fattning är även med som en del i bedömningen.	Kvantitativa mått ingår i bedömningens olika delar, men utgör inte en huvudsaklig grund för den. När andelar för en ny treårsperiod ska beslutas är tidigare andel en viktig utgångspunkt.
En bedömarpanel utses av Folkbildningsrådet. Den ska tillgodose kunskaper och erfarenheter om:	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Folkbildning, ✓ Kultur, ✓ Forskning, ✓ Utvärdering ✓ Samhälle.
Bedömarpanelen utgår vid sin bedömning från av Folkbildningsrådets bedömningsunderlag. Panelens bedömning görs utifrån fem huvudfrågor.	<ol style="list-style-type: none"> 1. På vilket sätt och i vilken grad innehåller verksamheten de kvaliteter som ingår i <i>Verksamhetens kvaliteter</i>? 2. Hur bidrar studieförbundets profil uttryckt i strategiska områden och i dess övriga verksamhet till hög kvalitet i folkbildningsverksamheten? 3. Hur förvaltar och utvecklar studieförbundet den upparbetade verksamhetens omfattning? 4. Hur relevant är studieförbundets verksamhetsåtagande och i vilken grad har studieförbundet kapacitet att genomföra det? 5. Är verksamheten av sådan kvalitet att den har förutsättningar att bidra till att uppfylla statens syfte med bidraget?
Verksamheten ska sedan följas upp och beskrivas på olika sätt bl.a. med indikatorer inom sju områden belysta i fyra dimensioner.	<p>För följande områden ska det finnas indikatorer:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mångfald och nya deltagare 2. Lokal närvaro 3. Deltagare som är korttidsutbildade, är utrikesfödda och har funktionsnedsättning 4. Samverkan med civilsamhället 5. Ledarutbildning 6. Jämställdhet 7. Tillgänglighet <p>Ett urval indikatorer ska användas för att belysa verksamheten i fyra dimensioner:</p> <ol style="list-style-type: none"> I. individ (deltagare), II. förening (civilsamhälle), III. lokalsamhälle och IV. nationellt.